

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXXI

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXXI

KAAM YAYINLARI

OLBA

XXXI

© 2023 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 46660

OLBA dergisi;

ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST

ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas, opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.

Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published

in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri

Other Correspondance Addresses

Tel: +90 324 361 00 01 • 14730 / 14734

Fax: +90 324 361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

Baskı / Printed by

Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Cad. No: 31/17 Sıhhiye / ANKARA

Tel: +90 312 229 18 81 • Sertifika No: 46660

Grafik / Graphic

Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Cad. No: 31/17 Sıhhiye / ANKARA

Tel: +90 312 229 18 81 • www.sistemofset.com.tr

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM) YAYINLARI-XXXI

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY (KAAM)-XXXI

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Marion MEYER (Viyana Üniversitesi)
Prof. Dr. Susan ROTROFF (Washington Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. İ. Hakan MERT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN (Anadolu Üniversitesi)

MERSİN

2023

İçindekiler / Contents

Özlem Çakar-Kılıç Orta Porsuk Havzası'nda İlk Tunç Çağı: Sulak Peyzajların Demircihöyük Yerleşimine Olası Etkileri Üzerine Çok Yönlü Bir Değerlendirme (<i>The Early Bronze Age in the Middle Porsuk Basin: A Multiple Evaluation on the Potential Effects of Wetland Landscape on Demircihöyük</i>)	1
Sinan Paksoy – Abdulkadir Baran The Historical, Topographic and Architectural Definitions of “Geländemauer” City Walls in Karia (<i>Karia’da ‘Geländemauer’ Planlı Kent Surlarının Tarihi, Topoğrafik ve Mimari Tanımları</i>).....	37
Ümit Aydınöglu – Burak Belge Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme (<i>Evaluation of the City Plan of Diocaesarea in the Ancient Periods</i>)	61
Deniz Kaplan – Ali Ulvi – A. Yasin Yiğit Tarsus'un Taş Yığma Tepeleri: Kilikia'nın Tümülüsleri (<i>The Stone ‘Hills’ of Tarsus: The Tumuli of Cilicia</i>)	79
Okan Özdemir Rural Houses With Architectural Decoration and New Examples of Local Workshops (Bauhütte) in Tapureli (Rough Cilicia) (<i>Tapureli’de (Dağlık Kilikia) Kırsal Konutlarda Mimari Süsleme ve Yerel Süsleme Atölyelerine (Bauhütte) Yeni Örnekler</i>)	97
Hava Keskin – Nurşah Çokbankir-Şengül – Benay Özcan-Özlü Antalya Müzesi Aphrodite Heykelciği Işığında Aphrodite Ourania ve Tanrıçanın Kehanet İkonografisi (<i>Aphrodite Ourania and the Divination Iconography of the Goddess in the Light of the Aphrodite Statuette from the Antalya Museum</i>)	121
Şükrü Özudoğru – Düzgün Tarkan Kibyra Olympeion Odeionu Pulpitum Cephesi Opus Sectile Kaplaması ve Orkestra Opus Sectile Aigis / Medusa Döşemesi (<i>The Opus Sectile Wall Covering on the Facade of the Pulpitum and the Opus Sectile Aigis / Medusa on the Orchestra Floor of the Olympeion Odeion of Kibyra</i>)	143

Çilem Uygun – Bilsen Özdemir – Taner Korkut The Lamp Molds and Lamp Production of Tlos in the Roman Period (<i>Roma Dönemi'nde Tlos Kandil Kalıpları ve Kandil Üretimi</i>)	199
Gonca Cankardeş-Şenol – Ece Benli-Bağcı – Seda Deniz-Kesici Halikarnassos'tan Amphora Mühürleri-I: Türk Kuyusu Mahallesi Kazıları (<i>Amphora Stamps from Halikarnassos-I: Excavations at Türk Kuyusu Quarter</i>)....	233
Ülkü Kara British Museum'da Bulunan Bir Zeest 80 Amphorası Mühürü (<i>A Stamp on the Type of the Zeest 80 Amphora from the British Museum</i>)	271
Can Erpek Late Antique Period in Cappadocia: Şahinefendi (Sobesos) in the Light of Historical Sources and Archaeological Remains (<i>Kappadokia'da Geç Antik Dönem: Tarihi Kaynaklar ve Arkeolojik Kalıntılar Işığında Şahinefendi- Sobesos-</i>)	287
Guntram Koch – Nergis Ataç Spätantike Sarkophage in Georgien (<i>Gürcistan'da Geç Antik Lahitler</i>).....	323
Sevgi Sarıkaya The Roles of Artabazus II and his Family Members in the Persian - Macedonian Wars (<i>II. Artabazos ve Aile Fertlerinin Pers - Makedon Savaşlarındaki Rollerini</i>)	341
Murat Tozan The Kozak Plateau in Antiquity: Toponyms, Routes and Natural Resources (<i>Antikçağ'da Kozak Yaylası: Toponimler, Güzergahlar ve Doğal Kaynaklar</i>).....	381
Ömer Tatar New Remarks on Ptolemaic Bronze Coins With Trident Punchmark in the Light of New Data from Asia Minor (<i>Küçük Asya'dan Yeni Veriler Işığında Trident Punchmarklı Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerine Yeni Yorumlar</i>)	401
Ebru Akdoğan-Arca – Nuray Gökalp-Özdil Bir Batı Dağlık Kilikia Kenti Iotape ve Yeni Bir Onurlandırma Yazıtı (<i>Iotape, A Western Rough Cilician City and A New Honorary Inscription</i>)	421
Eda Akyürek-Şahin Ein Verstockter Sünder in einem interessanten Fragment einer Beichtinschrift im Museum von Bursa (<i>An Obstinate Sinner – A New Fragment of a Confession-Inscription in the Bursa Museum</i>)	449

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

YAYIN İLKELERİ

Amaç

Olba süreli yayını; Anadolu, Akdeniz dünyası ve ilişkili bölgelere dair orijinal sonuçlar içeren Arkeolojik çalışmalara yer verir; ‘Eski Çağ Bilimleri’ni birbirinden ayırmadan ve bir bütün olarak benimseyerek bilim dünyasına değerli çalışmalar sunmayı amaçlar.

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır.

Yayınlanması istenilen makalelerin her yıl 31 Ağustos - 31 Ekim tarihleri arasında gönderilmiş olması gerekmektedir.

Yayın için değerlendirmeye alınacak makalelerde aşağıdaki kriterler gözetilir:

- Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ile Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi (İS 7. yüzyıla kadar) alanlarında yazılmış makaleler, yayın için değerlendirmeye alınır.
- Makaleler tanıtım veya katalog niteliklerinin ötesinde, araştırma sorusuna/ problemine dayanmalı, somut kanıtlar ve tartışmalarla desteklenen, verilerin tartışıldığı ve bağlantıların kurulduğu içeriklere sahip olmalıdır. Tartışma içermeyen ve kontekslерinden kopuk şekilde ele alınan arkeolojik malzemeler, kataloglar, buluntu raporları, derleme yazılar değerlendirmeye alınmaz.
- Olba Dergisi, Arkeoloji bilim dalını temsil eden bilimsel bir süreli yayındır. Bu sebeple, verileri farklı bilim dallarının (Harita Mühendisliği, Mimarlık, Arkeometri, Jeofizik ve Antropoloji vb.) işbirliği ile oluşturulan çalışmaların makalelerinde, arkeolojik değerlendirmenin ön planda tutulması beklenir.

Yazım Kuralları

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.

d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.

2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:

a) Metin içinde her cümle için ortadaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.

b) Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.

c) Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).

d) Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar ve makaleler için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Diğer Kısaltmalar:

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim, tablo ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Tablo, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kullanılmamalıdır).
5. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
6. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
7. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
8. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 300 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 300 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
9. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
10. Metin, figürler ve figürlerin dizilimi (layout); ayrıca makale içinde kullanılan özel fontlar ‘zip’lenerek, We Transfer türünde bir program ile bilgisayar ortamında gönderilmelidir; çıktı olarak gönderilmesine gerek yoktur.
11. Figürlerde çözünürlük en az 300 dpi; format ise tif veya jpeg olmalıdır; bunlar Microsoft Word türünde başka bir programa gömülü olmamalıdır.
12. Dizilim (layout): Figürler ayrıca mail ekinde bir defada gelecek şekilde yani düşük çözünürlükte pdf olarak kaydedilerek dizilimi (layout) yapılmış şekilde yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

PUBLISHING PRINCIPLES

Scope

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies on Prehistory, Protohistory, Classical Archaeology, Classical Philology (and ancient languages and cultures), Ancient History, Numismatics and Early Christian Archeology (up till the 7th century AD) of Asia Minor, the Mediterranean and related regions.

Articles should present new ideas and not only have catalogues or excavation reports as their contents. The articles of archaeological studies undertaken together with other disciplines such as geophysics, archaeometry, anthropology etc should give more emphasis to the archaeological part of the work as the Journal Olba is an archaeological journal.

Olba is printed once a year in May. Articles can be sent from 31 August - 31 October each year.

Submission Criteria

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in ‘Times New Roman’ in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continuous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a) One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b) The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c) The indication fig.:

* It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);

* If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books and articles)

Richter 1977, 162, fig. 217.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit. : in the work already cited

idem : an author that has just been mentioned

ff : following pages

et al. : and others

n. : footnote

see : see

infra : see below

supra : see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used).
5. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
6. A list of figures should take part at the end of the article.

7. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
8. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 300 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 300 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be given in two languages.
9. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
10. Figures should be at least 300 dpi; tif or jpeg format are required; these should not be embedded in another program such as Microsoft Word.
11. The article, figures and their layout as well as special fonts should be sent by e-mail (We Transfer).
12. Layout: The figures of the layout, having lesser dpi, should be sent in pdf format.

DIOCAESAREA'NIN ANTİK DÖNEM KENT PLANINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Ümit AYDINOĞLU — Burak BELGE*

ABSTRACT

Evaluation of the City Plan of Diocaesarea in the Ancient Periods

Diocaesarea is located within the district of Uzuncaburç, approximately 25 km north of Silifke, which is a district of the province Mersin. Diocaesarea in Rough Cilicia, which was the administrative and religious center of the region during the Hellenistic Period, gained its monumental character during the Roman Imperial Period taking the Zeus Olbios Sanctuary as its center. Today, well-preserved traces of important structures belonging to the Nymphaion, Tyche Temple, Temple with Podium, Zeus Olbios Sanctuary and the Temple, Two Columned Streets, Propylon and monumental city gate can be seen in the ancient city. Morphological traces of city plans can be followed today in multi-layered ancient cities like Diocaesarea. The streets and building blocks created by changing and arranging the natural structure due to the continuous use of the settlements since the ancient period have been decisive in the formation of the street and even the property texture in the later periods. Within the scope of this article, the development of the grid plan scheme and the spatial organization of the buildings, traces which can be detected from the establishment of the settlement to the present, are evaluated. As a research method, diachronic maps of Hellenistic, Early and Late Roman, Byzantine and contemporary traces were worked out based on archaeological data relying on the Geographical Information System. In order to follow the morphological traces of the ancient city plan, as well as the archeological traces of today, the current cadastral borders and traditional rural structures were evaluated. The data obtained show that the planning in the city was shaped according to the Hellenistic Sanctuary and as seen in the Roman Imperial Period, the monumental structures that make up the city were built according to previous planning principles. The fact that the *decumanus maximus* and *cardo maximus* were built on the basis of the temenos walls of the Sanctuary and that the identified streets and structures were placed on the building blocks determined according to the dimensions of the Sanctuary are the proofs of this planning. It is understood that building blocks (*insulae*) were formed on the arithmetic multiples of the dimensions of the Sanctuary, in accordance with the ancient city planning principles. Using this data and taking into account the locations of the monumental structures in the city, a diagram of the possible city

* Prof. Dr. Ümit Aydınoglu, Mersin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33 343 Yenişehir / Mersin-TR. E-posta: uaydinoglu@gmail.com. Orcid No: 0000-0001-9908-9110

Doç. Dr. Burak Belge, Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Planlama Anabilim Dalı, Çiftlikköy Kampüsü, 33 343 Yenişehir / Mersin-TR. E-posta: burakbelge@mersin.edu.tr. Orcid No: 0000-0003-1701-1753.

plan was created. The *decumanus maximus*, which is the basis of the planning in Diocaesarea, is 550 meters long and provides a connection between the Zeus Olbios Sanctuary and the ancient road route that provides access to the city through the Eastern Necropolis. The connection of the street to the Sanctuary and the Propylon on it proves the practice of the Sacred Ceremonial Way here and the existence of planning that goes back to the Hellenistic Period.

Keywords: Diocaesarea, Uzuncaburç, Rough Cilicia, Urbanization in Ancient Periods, Grid-iron Plan, GIS.

ÖZ

Diocaesarea, Mersin ili Silifke ilçesinin yaklaşık 25 km kuzeyindeki Uzuncaburç Mahallesi içerisinde yer almaktadır. Hellenistik Dönem’de bölgenin idari ve dini merkezi olan yerleşim, Roma İmparatorluğu Dönemi’nde Zeus Olbios Kutsal Alanı çevresinde anıtsal karakterine kavuşmuştur. Günümüzde, antik kent içerisinde Nymphaion, Tyche Tapınağı, Podyumlu Tapınak, Zeus Olbios Kutsal Alanı ve Tapınağı, iki Sütunlu Cadde, bir Propylon ve bir anıtsal kent kapısına ait iyi korunmuş önemli yapı izleri görülebilmektedir. Diocaesarea gibi çok katmanlı antik kentlerde kent planlarının morfolojik izleri günümüzde takip edilebilmektedir. Antik Dönem’den itibaren yerleşimlerin sürekli kullanımı nedeniyle doğal yapının değiştirilmesi ve düzenlenmesiyle oluşturulan sokaklar ve yapı adaları daha sonraki dönemlerde sokak ve hatta mülkiyet dokusunun oluşmasında belirleyici olmuştur. Bu yazı kapsamında, yerleşimin kuruluşundan günümüze izleri takip edilebilen ızgara plan şemasının ve yapıların mekânsal organizasyonunun gelişimi değerlendirilmiştir. Araştırma yöntemi olarak, Coğrafi Bilgi Sisteminde oluşturulan altlık üzerinde arkeolojik verilere dayanılarak Hellenistik, Roma İmparatorluk, Geç Roma İmparatorluk, Bizans Dönemleri ve güncel izlere dair dönemsel katman haritaları oluşturulmuştur. Antik Dönem kent planının günümüzdeki arkeolojik izlerinin yanı sıra, morfolojik izlerinin takip edilebilmesi içinse güncel kadastral sınırlar ve geleneksel nitelikteki kırsal yapılar değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler kentteki planlamanın Hellenistik Kutsal Alan’a göre şekillendirildiğini ve Roma İmparatorluk Dönemi’nde görüldüğü üzere, kenti oluşturan anıtsal yapıların daha öncesinden tasarlanmış planlama ilkelerine göre inşa edildiği gösterir. *Decumanus maximus* ve *cardo maximus*’un Kutsal Alanın temenos duvarlarını temel olarak oluşturulmuş olması, tespit edilen sokakların ve yapıların ise Kutsal Alan’ın ölçülerine göre belirlenmiş yapı adalarına yerleştirilmesi bu planlamanın kanıtlarıdır. Antik Dönem kent planlama ilkelerine uygun bir biçimde, Kutsal Alan ölçülerinin aritmetik katlarında yapı adalarının (*insulae*) oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu veri kullanılarak ve kent içerisindeki anıtsal yapıların konumları dikkate alınarak olası kent planına ilişkin bir şema oluşturulmuştur. Diocaesarea’daki planlamanın temelinde yer alan *decumanus maximus* ise 550 metre uzunluğundadır ve Zeus Olbios Kutsal Alanı ile Doğu Nekropolis içerisinde kente ulaşımı sağlayan antik yol rotası arasında bağlantı sağlar. Cadde’nin Kutsal Alan’a bağlanması ve üzerinde Propylon’un olması buradaki Kutsal Tören Yolu uygulamasını ve Hellenistik Dönem’e giden bir planlamanın varlığını kanıtlar.

Anahtar Kelimeler: Diocaesarea, Uzuncaburç, Dağlık Kilikia, Antik Dönemde Kentleşme, ızgara Plan, CBS.

Diocaesarea gibi çok katmanlı antik kentlerde kent planlarının morfolojik izleri günümüzde takip edilebilmektedir. Antik Dönem'den itibaren yerleşimlerin sürekli kullanımı nedeniyle doğal yapının değiştirilmesi ve düzenlenmesiyle oluşturulan sokaklar ve yapı adaları daha sonraki dönemlerde sokak ve hatta mülkiyet dokusunun oluşmasında belirleyici olmuştur. Bu kapsamda, morfolojik izlerin takip edilebilmesi, arkeolojik kazı ve araştırmalarla ulaşılan sonuçlara ek veri sağlama potansiyeline sahiptir. Bu sebeple bu çalışmada, Diocaesarea'nın Antik Dönem ızgara plan şemasına ilişkin veriler elde edilmesi amacıyla güncel kadastral doku, geleneksel nitelikteki kırsal yapılar ve alana ait yeni üretilmiş yüksek çözünürlüklü ortofoto görüntüleri kullanılarak; alanın kadastral yapısı, büyük bir çoğunluğu kültür varlığı olarak korunan köy evleri ve korunmuş izlerin birlikte değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, antik kentteki planlamanın iskeletini oluşturan *cardo maximus* ve *decumanus maximus* hatlarına paralel uzanan ve/veya bu hatları dik kesen yapılı çevre izlerinin (bahçe duvarları, alandaki topografik değişimleri gösteren şevler, ağaç dizileri ve alanda yerinde tespit edilen arkeolojik veriler) işaretlenmesi ve bu izlerin olası yerleşik alanların sınırlarına kadar uzatılması planlanan hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada ayrıca, Diocaesarea'nın gelişmesinde belirleyici odak noktası olan Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın ölçüleri ızgara plan şemasına bir dayanak olarak kullanılacaktır. Antik kentte, Kutsal Alan ölçülerinin aritmetik katlarında yapı adalarının (*insulae*) oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda antik kent içerisindeki anıtsal yapıların konumları dikkate alınarak olası bir kent planına ilişkin şema oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında Diocaesarea kent planlamasının diğer bölge örnekleri kapsamında incelenmesi ve Roma Dönemi kent planlaması örnekleri ve tartışmaları kapsamında değerlendirilmesi de hedeflenmektedir.

Diocaesarea Kentinin Mekânsal Tarihi

Hellenistik Dönem'de, Rahip Krallar Zeus Olbios Kutsal Alanı merkezli olarak geniş bir bölgeyi bir tapınak-devlet olarak yönetmişlerdir. Strabon, korsanların yok edilmesinden sonra bu ülkeye Teukros ülkesi ve rahiplerinin çoğuna da Teukros ya da Aias adı verildiğini söyleyerek bu süreci anlatır¹. Zeus Olbios Kutsal Alanı ve içerisindeki Tapınak Hellenistik Dönem için en önemli yapılar olmalıdır. Kutsal Alan'ın içinde bulunan Korinth düzenli peripteros tapınak 6 x12 sütuna sahiptir ve bu haliyle Korinth düzeninin dini bir yapıda dış cephe elemanı olarak kullanıldığı en erken örnek olduğu önerilir². Tapınağın günümüze insitu halde dört sütun başlığı korunabilmiştir. Tapınak, Kutsal Alan'ın batı tarafına doğru inşa edilmiştir. Böylece Propylon ile arasında geniş bir alan bırakılmıştır. Bu alanda bir sunak yapısı da bulunmaktadır. Son dönem kazılarında bu Kutsal Alan'a ait Propylon da açığa çıkarılmıştır³. Tapınağın inşası için MÖ 4. yüzyıl sonu ile MÖ 2. yüzyıl ortaları arasındaki dönem önerilir⁴ (fig.1). Antik kentin sembol yapılarından olan Kule ise tahkimat amacının ötesine ge-

1 Strabon, XIV, 5, 10.

2 Börker 1971, 37.

3 Aydınoglu 2022a, 358.

4 Keil-Wilhelm 1931, 47; Boysal 1952, 234-240; Boysal 1957, 123; Börker 1971, 37-54; Williams 1974, 405-414; MacKay 1990, 2082; Rumscheid 1994, 50-55; Durugönül 1998, 69-74.

çerek, yüksek düzeyde konfor beklentisiyle tasarlanmıştır. Burada rahip hanedanlığının düşünüldüğü, güneydeki giriş cephesinin üzerindeki Tarkyaris'in oğlu Teukros adlı bir rahibin adını taşıyan bir yazıttan açıkça görülmektedir. Antik kentin çevresinde gerçekleştirdiğimiz araştırmalarda da kente ulaşımı sağlayan yol rotaları üzerinde ve kentin kurulu olduğu düzlüğe hakim yükseltiler üzerinde yer alan kule yapıları tespit edilmiştir. Bunların Hellenistik Dönem için çeperi belirleyen önemli veriler olduğu anlaşılmaktadır⁵ (fig. 2).

Kentin MS 1. yüzyıl başında, bir diğer öneriye göre ise Flaviuslar Dönemi'nde (MS 69-96) değişim gerçekleştirdiği düşünülür⁶. Sütunlu Cadde'deki bir destek üzerinde yer alan imparator Tiberius'a yapılmış bir adak ve Zeus Olbios Kutsal Alanı kuzey doğu köşesindeki Augustus Dönemi'ne ait Podyumlu Tapınak kentteki değişim sürecinin MS 1. yüzyıl başında başladığına dair kanıt olarak kullanılır⁷. Bölge Geç Hellenistik Dönem'de bir vassal krallığın yönetimindedir ve bu durumu öncesinde feodal-teokratik bir yönetimin merkezi olan kentte, imparatorun varlığını, gücünü ve hatta egemenliğini gösterebilmenin bir yolu olarak da kabul etmek mümkündür⁸.

Antik kentteki yapılanmalar 2. yüzyıl ortasıyla birlikte başlayan bir imar hareketinin ürünleri olmalıdır. Beş sütunuyla ayakta duran *decumanus maximus* üzerindeki Propylon bu anıtsal yapılardan biridir. Bir diğer önemli yapı ve kentin ana caddesi olan *decumanus maximus'un* kentin Tiyatrosu'yla bağlantısının olduğunun önerilmesi⁹ önemlidir ve bu durum kent planlamasında bu Sütunlu Cadde'nin Tiyatro ile birlikte ya da hemen sonrasında planlandığına işaret eder (fig.3). Tiyatro'da tespit edilen yapı yazıtı MS 164/165 tarihli ve bu durum Sütunlu Cadde'nin inşaa süreci içinde açıklayıcıdır. Böylece, MS 164'de Tiyatro'nun inşasını izleyen süreçte, önce *decumanus maximus'un* sistemleştirildiği, ardından, Propylon'un inşasının gerçekleştirildiği önerilir. *Cardo maximus'un* Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın kriter olarak alınması sebebiyle aynı zamanda planlanmış olması beklenmelidir. Kentin kuzeyinde iyi korunmuş üç kemerli, 30 metreden uzun Kapı'nın kuzey cephesinde tamir tarihini veren bir yazıt

5 Aydınoglu 2022a, 357. Bunun yanı sıra antik kentte çok daha küçük bir kule daha tespit edilmiştir ve bu ortak bir yapı kompleksinin parçasıdır. Üç metre yüksekliğe kadar korunmuş yapının girişi güneydendir ve kare planlıdır, Wannagat 2003, 197.

6 Spanu 2011, 6; Hild – Hellenkemper 1990, 239.

7 Heberdey – Wilhelm 1896, no. 160, 84; Kirsten 1973, 356-360. Bu görüş F. Hild ve H. Hellenkemper tarafından da kabul edilir, Hild – Hellenkemper 1990, 239. Podyumlu Tapınak, Zeus Olbios Kutsal Alanı temenos duvarının kuzey doğu köşesinde konuşturulmuş ve yapının kuzey ve güney uzun kenarlarına ait podyum blokları korunmuştur. Tapınak yıkıntıları içerisinde bulunan iki plaster Korinth başlık parçasının ölçüleri nedeniyle Podyumlu Tapınağa ait olduğu düşünülür ve bu başlıklardan dolayı yapının MÖ 10-MS 10 yılları arasında tarihlendirilmesi önerilir, bk. Wannagat 2003, 199; Wannagat v.d. 2005, 359; Wannagat 2007, 5. Bu korinth başlıklarının daha geniş bir zaman aralığına (MÖ 10-MS 40/41) tarihlenmesi gerektiği de önerisi için bk. Kaplan 2012, 187-188.

8 Podyumlu Tapınağın inşa edildiği dönem içerisinde, Dağlık Kilikia'nın ve imparatorluğun farklı topraklarındaki bazı bölgelerin vasal krallar tarafından yönetildiği ve bu dönemlerde uygulanan ve yukarıda aktarılan kentleşme, bayındırlık ve imparatorluk kültü politikalarının birbiriyle tamamen benzer olduğu görülmektedir. İmparatorluğun ve imparatorun emperyal politikaları çerçevesinde oluşan bu organizasyon vasal kralların yukarıda aktarılan uygulamalarıyla hayat bulduğu tartışması için bk. Kaplan 2012, 187-188.

9 Spanu 2011, 117-119.

bulunmaktadır ve Arcadius ve Honorius'un birlikte yönetimleri Dönemi olan 395-408 yıllarını vurgular¹⁰. Eldeki veriler yapının 2. yüzyılın son çeyreği ya da 3. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığına işaret eder (fig. 4).

Erken Bizans Dönemi'nde Zeus Tapınağı galeriler, narteks ve pastophoria ile üç nefli bir bazilikaya dönüştürülmüştür. Kentte bu dönemde Tiyatro'nun yakınında daha küçük, üç nefli, bir başka Erken Bizans Kilisesi daha vardır. Ayrıca kuzeydoğuda, kentin dışında Stephanos Lukas tarafından yapılmış üç nefli bir kilise ve Kuzey Nekropolis'in ortasında başka bir erken Bizans Kilisesi daha bilinmektedir¹¹. Geç Roma ve Bizans İmparatorluğu Dönemi'ne ilişkin kentteki bir diğer önemli veri de sur duvarı izleri ve kent kapılarıdır. Söz konusu sur duvarına ilişkin olarak çizilmiş bir plan bulunmaktadır¹². Bu makalede, alanda korunmuş sur duvarı kalıntıları ve izler dikkate alınarak kentin sur duvarı sınırları güncellenmiştir (fig. 5).

Diocaesarea Antik Dönem Kent Planı'nın Tespitinde Uygulanan Yöntem ve Sonuçları

Antik Dönem'de çok katmanlı yerleşimlerde, daha önceki dönemlerin anıtsal yapıların ve kutsal alanların izleri süreklilik gösterir ve Antik Dönem kent planlarının yerleşimlerdeki morfolojik izleri de günümüzde takip edilebilir. Özellikle sokak dokusu açısından değerlendirildiğinde, doğal yapının değiştirilmesi ve düzenlenmesiyle oluşturulan sokaklar ve yapı adalarının daha sonraki dönemlerde sokak ve mülkiyet dokusunun oluşmasında belirleyici olduğu görülür¹³.

Arkeolojik kazı ve araştırmalarla ulaşılan sonuçlara ek olarak, morfolojik izlerinin takip edilebilmesi Diocaesarea'daki kent planlaması hakkında benzer sonuçlara sunma potansiyeline sahiptir. Güncel kadastral doku, büyük bir çoğunluğu kültür varlığı olarak korunan geleneksel nitelikteki kırsal yapılar ve alana ait 2019 yılında üretilmiş yüksek çözünürlüklü ortofoto görüntüleri birlikte değerlendirildiğinde, antik kent planında belirleyici olan *decumanus maximus* ve *cardo maximus* hatlarıyla belirlenmiş ızgara plan şemasının geniş bir alana yayıldığı görülür.

Gerçekleştirilen iki aşamalı incelemeyle kentin planlaması hakkında veriler elde edilmiştir. İlk aşamada, güncel halihazır harita, kadastral doku ve ortofoto görüntüsü taranarak Diocaesarea'nın yerleşik alanı yakın çevresinde, *decumanus maximus* ve *cardo maximus* hatlarına paralel uzanan ve/veya bu hatları dik kesen yapılı çevre izleri olan bahçe duvarları, alandaki topografik değişimleri gösteren şevler, ağaç dizileri ve alanda yerinde tespit edilen arkeolojik veriler işaretlenmiş ve kentin Antik Dönem şemasına ilişkin önemli veriler tespit edilmiştir (fig. 6).

İkinci aşamada, Diocaesarea'nın gelişmesinde belirleyici odak noktası olan Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın ölçüleri ilk aşamada tespit edilen izlere göre oluşan kent dokusundan yola çıkılarak ızgara plan şemasına bir dayanak olarak kullanılmıştır. Arkeolojik

10 Keil – Wilhelm 1931, nr. 73, 71.

11 Isauria eyaletinde bir piskoposluk olarak Seleucia metropolüne bağlı kentte bu dönemde sekiz kilisenin varlığı önerilmektedir, bk. Wannagat 2005, 150. , Ancak henüz bunların tamamına ait kanıt tespit edilememiştir.

12 Keil – Wilhelm 1931.

13 Leblanc – Poccardi, 1999; Belge – Aydınoglu 2017.

kazı ve araştırmalara göre Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın ölçüleri 110.50 x 93.50 metre olarak tespit edilmiştir. Bu ölçüler referans alınarak, Kutsal Alan'ın kuzey duvarından itibaren kuzeye doğru, *decumanus maximus* hattına 93.50 metre mesafede paralel bir hat oluşturulduğunda, bu tam olarak Kent Kuzey Kapısı'na denk gelir. Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın kuzeyinde, Kent Kuzey Kapısı'na kadar olan alanda kutsal alan ölçüleriyle aynı büyüklükte bir alan bulunmaktadır¹⁴ (fig. 6).

Antik Dönem kent planlama ilkelerine uygun bir biçimde, Kutsal Alan ölçülerinin aritmetik katlarında yapı adalarının (*insulae*) oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu veri kullanılarak ve kent içerisindeki anıtsal yapıların konumları dikkate alınarak olası kent planına ilişkin bir şema oluşturulmuştur. Nymphaion'un batısındaki sokak hattının Kutsal Alan'ın doğu sınırına paralel olarak uzandığı ve güneyde korunmuş olan ve Gymnasion olarak bilinen yapıya bağlandığı anlaşılır. *Decumanus maximus* üzerinde yer alan Propylon'un bulunduğu noktadan yine *cardo maximus*'a paralel olacak şekilde bir sokak hattı oluşturulduğunda, bu hattın da kent içerisindeki kadastral sınırları ve tescilli geleneksel konutları takip ettiği görülmüştür (fig. 6).

Güncel halihazır harita, kadastral doku ve ortofoto görüntüsü üzerinden tespit edilen izler ve Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın yakın çevresindeki olası sokak dokusu üzerinden *insulae* büyüklüklerine ve sokak genişliklerine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalarda, Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın 110.50 x 93.50 metrelik ölçülerin yaklaşık yarısı olan 55 x 47 metre *insulae* büyüklüğü ve ortalama bir kabulle 5 metre sokak genişliği üzerinden tüm kentin yerleşik alanı ve yakın çevresine ilişkin olası bir plan şeması oluşturulduğunda, Diocaesarea'nın Antik Dönem plan şemasına ilişkin heyecan verici sonuçlara ulaşılmıştır. Belirtilen ölçülere göre 55 metre *insulae* genişliği ve 5 metre sokak genişliği olarak Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın doğusu ızgara plan şemasına göre bölündüğünde, doğuya doğru sekizinci sokak tam olarak kentin Doğu Kapısı ile çakışmıştır. Bu durum, Kuzey Kent Kapısı'nın konumu gibi Doğu Kapısı'nın konumunun da olası bir ızgara plan şemasına uygun olduğunu gösterir. 47 x 55 metre *insulae* büyüklüğü ve 5 metre sokak genişliği üzerinden oluşturulan olası plan şeması, ilk aşamada tespit edilen korunmuş izler ile yaklaşık olarak çakışmakta ve/veya paralel hatlar oluşturmaktadır.

Geç Antik Dönem'e tarihlenen sur duvarı izlerinin ve özellikle kent kapılarının ızgara plan şemasına oturması dikkate alındığında, sur duvarının daha erken tarihlerden itibaren kenti çevrelediği kabul edilebilir. Bu noktada dikkat çeken bir diğer husus ise, kentin anıtsal yolları olan *decumanus maximus* ve *cardo maximus* eksenlerinin olası yerleşik alan sınırları dışında da takip edilebilmesidir. *Decumanus maximus* ekseni doğuda korunmuş Roma Yolu hattına ve Doğu Nekropolis'e bağlanmaktadır. *Cardo maximus* ekseni de benzer şekilde kuzeyde Kuzey Nekropolis'e ve olası Roma Yolu hattına uzanmaktadır. Bu hatların çevresinde de ızgara plan şemasına uygun izlerin bulunması, Roma yerleşik alan sınırlarının yayılımına ilişkin önemli bir araştırma sorusudur (fig. 6).

14 Burası kente ilişkin daha önceki arkeolojik araştırmalarda Tümüls olarak işaretlenen alana denk gelmektedir.

Karşılaştırmalar, Değerlendirme ve Sonuç

Antik kentteki Kutsal Alanın Hellenistik Dönem'de Zeus tapımına sahip olduğu ve Roma Dönemi'nde de eklentilerle kullanımının devam ettiği anlaşılmaktadır. Kutsal Alanı çevreleyen Temenos duvarları içerisinde iyi korunmuş durumda bir tapınak ve Kutsal Alan'a girişi sağlayan bir Propylon izlenebilmektedir. Kutsal Alan içerisindeki Tapınak ile ilgili tarihleme önerileri bulunmaktadır. Tapınağın inşası için MÖ 4. yüzyıl sonu ile MÖ 2. yüzyıl ortaları arasındaki dönem önerilir. F. Rumscheid'a göre tapınak stilistik açıdan en erken MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmelidir¹⁵. Kutsal Alanın batı temenos duvarının iç tarafında bir yazıt bulunmuştur. Bu yazıtta, I. Seleukos Nikator'un yaptırmış olduğu çatıların Zenepbones oğlu Teukros tarafından onartıldığı yazmaktadır. Bu yazıtın daha geç tarihli olduğu ve kralın geriye doğru onurlandırıldığı düşünülmelidir, çünkü yazıtta adı geçen büyük rahip Zenepbones oğlu Teukros, I. Seleukos Nikator'dan 130 yıl sonra rahip olmuştur. Kilikia'da da bir çok kent kuran IV. Antiochos'un, hellenizasyon sürecinin yansıması olan Zeus Olbion Tapınağını da yaptırmış olabileceği öneriler arasındadır¹⁶. Yeni başlayan kazılar kapsamında Temenos duvarları, Tapınak stylobatı ve Propylon'da gerçekleştirilen çalışmalarda bu yapıların ortak bir imar faaliyetinin ürünü olduklarının açığa çıkarılmış olması, Hellenistik Dönem yapılanması hakkında bilgi sağlaması açısından önemlidir. Bununla birlikte Hellenistik Dönem'de bu alandaki bir kentleşmenin izleri bilinmez¹⁷. Hellenistik Dönem'de bölgede etkin olan Seleukos İmparatorluğu'nun tüm bölgelerinden farklı uygulamaları bir araya getiren mimarisinin biçimsel dili bir propaganda unsuru olarak görülür ve kentlerde bununla bağlantılı şekilde mümkün olduğu kadar dikdörtgen ana hatlara sahip düzenli bir plan arayışı, kentin tüm bölgelerine erişim sağlayan geniş bir ana caddenin hakimiyeti ve anıtsal mimarinin varlığı gibi özellikler bir araya getirir¹⁸. Bu özellikleri Diocaesarea'da görmek mümkün olsa da Kutsal Alan yapılanması dışında Hellenistik Dönem kent planlamasına dair henüz kanıt tespit edilmiş değildir¹⁹.

15 Rumscheid 1994, 50-51.

16 Durugönül 1998, 69-74.

17 Zeus Olbion Kutsal Alanı çevresinde Hellenistik Dönem'de kentsel bir yapılanmanın olmadığı, bu güne kadar imara ilişkin kanıt bulunamadığı, bu sebeple anıtsal kült merkezinin birbirinden bağımsız, ancak estetik açıdan birbiriyle ilişkili yapılardan oluştuğu önerilir. Ayrıca, Kutsal Alan'ın yakınlarında zamanla (MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl) Hellenleşmiş bir polis en azından belirtilerini taşıyan bir yerleşimin oluştuğu da bu öneriler arasındadır, Gotter 2001, 295.

18 Held 2002, 246.

19 Izgara kent planının Hellenistik Dönem kökenleri, hangi sosyo-politik koşullarda uygulanmaya başlandığı, tapınak-devletin ve/veya Seleukoslar'ın bu planlamadaki rolü konusunda çıkarım yapmak, arkeolojik kazılar ilerledikçe cevap bulunacak sorulardır. Genel kabule göre özellikle Seleukoslar'ın kurdukları kentlerdeki yapı adalarının 2:1 oranına sahip olduğunun önerilmesi dikkat çekicidir, Akarca 1987, 55. Bu kapsamda Hellenistik Dönem'de doğu-batı yönünde 12, kuzey-güney yönünde ise 9 caddeden oluşan ızgara plana sahip olan Dura, birbirini kesen iki ana caddeye ve 70,50 x 35,20 metre boyutlarında yapı adalarına sahiptir, Brown 1944, 23. Benzer şekilde Antiocheia Orontes'de yapı adalarının 112 x 58 metre ölçülerinde olması bu uygulamanın bir kanıtı olmalıdır, Downey 1961, 26-29. Bununla birlikte Diocaesarea'da henüz bu Hellenistik Dönem planlamasının kanıtları yoktur ve Hellenistik Kutsal Alan'ın sahip olduğu ölçülere göre kurgulanan 55 x 47 metrelik yapı adası ölçülerinin Roma kent planlamasında kullanıldığına dair kanıtlar bu makalede tartışılmaktadır.

MS 2. yüzyıldan sonra, iki yüzyıllık barış, refah ve yükselen ekonomik dalga Anadolu'daki kentleşme hızını arttırır. Bu dönemde kentlerde caddeler, tiyatrolar gibi anıtsal yapılar inşa edilir ve ızgara plan uygulamaları görülür. Vitruvius'un Roma kentleşmesi hakkında sağladığı bilgiler, kentlerdeki anıtsal yapıların varlığını ve önemini gösterir²⁰. Roma kentleşmesinde sadece anıtsal yapılarda değil, konut alanları ve ticari aktiviteleri de kapsayan yaşam alanlarında da mekânsal düzenlemeler yapılmıştır. Apartmanlar, dükkanlar, tavernalar, her türlü pazarlar da kent yaşamı içinde bulunan yapı ve mekanlardır²¹. Söz konusu anıtsal yapılar ve yaşam alanlarının kent içinde dağılımları mekânsal organizasyon, daha açık bir ifadeyle planlamayı gerektirmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde kentlerde kullanılan kuzey-güney eksenini (*cardo*) ve doğu-batı eksenini (*decumanus*) üzerine kurulu ızgara plan şemasında, kamusal ve dinsel mekanlar için bir düzen oluşturulurken kare veya dikdörtgen bölünmeler gerçekleştirilmiştir. Odak noktalarında ise kamusal ve/veya kutsal anıtsal yapılar kullanılmıştır. Surlarla çevrili şehirler ise askeri yapılanmanın izlerini temsil eder²². Ancak, özellikle Hellenistik Dönem'de kentsel biçimi gelişmiş, sütunlu anıtsal-kutsal yollar ekseninde gelişen kentlerin Roma Dönemi'nde gelişmesi yerel nüfusun kabul edebileceği bir oranda ve sosyal, ekonomik ve doğal kaynakların izin verdiği sınırlarda olmuştur²³. Bu sistem temel olarak ızgara-plan şemasında kent planlamasını ve sokak düzenlemesini içerir²⁴. Yapı adaları anıtsal yapılar ve kamu binalarının yanı sıra, açık alanlar içinde yeterli alan oluşturabilecek şekilde düzenlenmiştir. Izgara plan şeması içerisinde yer alan farklı ulaşım eksenleri ise, kent içerisindeki alanlara ve kentin kapılarına erişilebilirlik ve kent içerisinde dolaşım olanakları sağlamaktadır²⁵.

Diocaesarea'da yapılan çalışmalar kentin, Roma kent planlamasının bir özelliği olan ızgara plan düzenlemesine sahip olduğunu ve *decumanus maximus* ve *cardo maximus*'dan oluşan bir kurgunun varlığını gösterir. Nymphaion ve Kuzey Kent Kapısı gibi anıtsal yapıların ana caddeler üzerinde yer alması, bu planlamanın Roma İmparatorluk Dönemi'nde gerçekleştirdiğine dair kanıt sunarlar. Kentteki planlamanın Hellenistik Kutsal Alan'a göre şekillendirildiği ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde görüldüğü üzere, kenti oluşturan anıtsal yapıların daha öncesinden tasarlanmış planlama ilkelerine göre inşa edildiği anlaşılmaktadır²⁶. *Decumanus maximus* ve *cardo maximus*'un Kutsal Alanın temenos duvarlarını temel olarak oluşturulmuş olması, tespit edilen sokakların ve yapıların ise Kutsal Alan'ın ölçülerine göre belirlenmiş yapı adalarına yerleştirilmesi bu planlamanın kanıtlarıdır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde kentlerdeki planlama ve dönüşümün daha çok geniş ve düz alanlara sahip ve ekonomik açıdan güçlü olan kentlerde yapıldığı ve

20 Vitruvius De Architectura, V.

21 Anderson 1997, 184.

22 Carter 1983, 27-28.

23 Owens 2000, 135.

24 Ball 2001, 248; Anderson 1997, 183.

25 Anderson 1997, 190.

26 Topografik ve iklimsel şartların planlamada etkili olduğu beklenmelidir. Kentteki Zeus Olbios Kutsal Alanı'nda ve bağlantılı olarak kent planlamasında etkin olan coğrafi ve topografik şartlar ve iklimsel koşullar E. Ünsever tarafından sürdürülmekte olan Zeus Olbios Kutsal Alan Planlaması başlıklı doktora tez çalışması kapsamında incelenmektedir.

Diocaesarea'nın da bu özellikleri taşıdığı görülmüştür. Hellenistik Dönem'e geri giden Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın bulunduğu yer düzlük bir alandır. Kutsal Alan'ın kuzey temenos duvarı boyunca uzayan bir cadde (*decumanus maximus*) ve batı temenos duvarı boyunca uzayan bir diğer cadde (*cardo maximus*) Kutsal Alan'ın kuzey batı köşesinde kesişir ve düzgün bir ızgara planının varlığına dair kanıtlar oluşturur. Topografyanın bu düzgün planlamaya izin verdiği de görülmüştür (fig.1).

Bu planlamada ana unsurlarından birinin kente bağlantıyı sağlayan vadi rotalarına bağlanmak olduğu açıktır ve *decumanus maximus* doğudan gelen yol rotasına bağlantı sağlarken -benzer şekilde- *cardo maximus* Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın batı temenos duvarı boyunca kente bağlantı sağlayan kuzey vadi yoluna doğru uzar ve bu alanda Kent Kuzey Kapısı yer alır.

Planlamanın bir diğer unsuru olarak kent içerisindeki ara sokakların varlığı da izlenebilmektedir. Zeus Olbios Kutsal Alanı'nın doğu duvarı üzerinde son dönem kazılarıyla ortaya çıkarılmış Propylon'un sahip olduğu cephe özelliği sebebiyle önünde bir sokak beklenmelidir. Nymphaion'un batısında yer alan sokak hattı, güneye doğru Kutsal Alan'ın doğu sınırına paralel olarak uzanır ve aksı Propylon'un önünden geçerek daha güneyde korunmuş olan Gymnasium olarak bilinen yapıya kadar uzar. Yamaca kurulmuş Gymnasium yapısının üst seviyesinden bağlantı sağlayan bu sokak hattına ait izler güncel kadastral doku sayesinde izlenebilmektedir.

Roma kent planlamasının bir özelliği olan ızgara planda, sütunlu caddeler (*decumanus maximus* ve *cardo maximus*) merkezi bir alana bağlantı sağlar ya da hiç kesintiye uğramadan kentin bir ucundan ötekine devam edebilirdi²⁷. Diocaesarea'daki planlamanın temelinde de bu uygulama yer alır. Kentteki *decumanus maximus* 550 metre uzunluğundadır ve Zeus Olbios Kutsal Alanı ile Doğu Nekropolis içerisinde kente ulaşımı sağlayan antik yol rotası arasında bağlantı sağlar²⁸ (fig.6). Cadde'nin Kutsal Alan'a bağlanması ve üzerinde Propylon'un olması buradaki Kutsal Tören Yolu uygulamasını ve Hellenistik Dönem'e giden bir planlamanın varlığını kanıtlar. Cadde, Roma özelliği olarak sütunlu yapılmış olsa da, Zeus Kutsal Alanı'na ulaşan bir yolun Roma Dönemi öncesinde beklenmesi gerekir. Bu tür sütunlu caddelerin doğudaki birçok merkezde Kutsal Tören Yolu olarak tanımlandığı bilinir²⁹. Palmyra'daki Sütunlu Cadde'nin, Bel Tapınağı'ndan Nekropolis'e giden bir *via sacra* olarak³⁰, Petra ve Bosra'daki Sütunlu Caddeler'in, kent girişlerinden tapınak çevrelerine giden kutsal yollar olarak yorumlanması³¹ bu uygulamanın doğudaki örnekleridir.

Yönleri ve genişlikleri değişen sütunlu caddeler kentlerdeki planlamanın ana unsurlarıdır. Bunlar, düzenli veya düzensiz insularlar oluşturan paralel açılı, sokaklara

27 MacDonald 1986, 43.

28 Diocaesarea'nın doğusunda, kente bağlanan bir antik yol vardır. Yolun sahip olduğu iyi korunmuş taş döşemeler bugün de izlenebilmektedir. Bu yol sahildeki Korykos'dan gelen ve Diocaesarea'ya bağlanan antik rota olmalıdır. Bu yol, dar bir vadinin içinden antik kente ulaşır ve vadi boyunca yolun kenarına yapılmış çok sayıda mezar bulunur. Bu mezarlardan dolayı bu alanın bir nekropolis olarak kullanıldığı görülmektedir, Aydınoglu 2022b, 9.

29 Segal 1997, 5.

30 Browning 1979, 81.

31 Peters 1983, 274.

bölünmüş mahalleleri belirleyen yapılarıdır ve sütun dizileri, manzaralar, anıtsal cep-heler, kemerler ve nymphaionlar ile zenginleştirilmişlerdir. Hellenistik Dönem'deki caddeler Roma Dönemi'nde İmparatorluğun büyüklüğünün ve gücünün vurgulandığı kentin temel omurgasını oluşturacak şekilde dönüşmüştür³². Bu dönüşümün Hellenistik Dönem sonrasında ana caddelere stoaların eklenmesiyle anıtsal yolların planlandığı yolundaki önerilerin³³ yanı sıra, Antik Dönem'de her çağdaki tören yollarından ve/veya kutsal yollardan da etkilenmiş olabileceği konusunda öneriler bulunmaktadır³⁴. Roma Dönemi kent planlarına bakıldığında kentlerin büyük bir bölümünde, özellikle doğu eyaletlerindeki neredeyse her kentte Sütunlu Cadde'ler bulunmaktadır. Özellikle Anadolu ve Suriye'deki örnekler dikkat çekicidir. Kuzey Afrika'da da az sayıda örnek bilinir. Sütunlu Caddeler'in Roma Dönemi keşfi olmadığı, Hellenistik Dönem'de de vurgulanan bir doğu keşfi olduğu da önerilir³⁵. Roma Dönemi'nde, bu caddeler üzerine eklenen taklar, anıtsal kapılar ve heykeller caddelerin anıtsal bir karakter kazanmasında önemli rol oynamıştır³⁶. Roma kentinin omurgası olarak düşünülebilecek sütunlu caddeler, aynı zamanda kentteki mekânsal dağılım ve organizasyon için de bilgi sağlamaktadır. Antik Yunan kent devletlerinde kentin kalbi olarak nitelendirilen agoranın rolünü, Roma kentlerinde ticari ve yönetim faaliyetlerinin bütünleşmesiyle forum devralmıştır³⁷ ve bu sütunlu caddelerin kent içindeki bağlantıları sağladığı görülmüştür.

Sütunlu Caddeler'in rol oynadığı planlama açısından bakıldığında bir Kutsal Alan içeren Pisidia'daki Antiocheia kentinde de Diocaesarea ile benzer bir süreç izlenir. MÖ 25 yılında Pisidia'da, Roma İmparatorluğu'nun kesin egemenliğini gerçekleştiren İmparator Augustus, bölgedeki kentleşmenin öncüsüdür³⁸. Augustus'un Antiocheia kentinde bir koloni kurulması ile başlayan hareketlilikte Roma kenti model alınmış ve Hellenistik Dönem'in yapısı, Roma yapılanması için bir iskelet oluşturmuştur. Pisidia Antiocheiası'nda ızgara plan Diocaesarea'da olduğu gibi başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Birbirini dik açıyla kesen *decumanus maximus* ve *cardo maximus* kentin planlanmasındaki ana unsurlardır. *Decumanus maximus*, Batı Kapısı'ndan başlayarak Augustus Tapınağı önündeki alanın seviyesine ulaşır. *Cardo maximus* Nymphaion'dan güneybatı yönüne doğru uzanarak Tiberius Alanı'nın güneyinde *decumanus maximus* açıyla kesen ara sokaklar da tespit edilmiştir³⁹.

32 Hellenistik Dönem'de Antiocheia Orontes'deki Cadde anıtsal yollar için önemli bir örnektir. Kent içerisindeki mevcut Kurtuluş Caddesi Antik Dönem'den itibaren önemli bir iz olarak korunmuştur, Belge 2015. J. Leblanc ve G. Poccardi tarafından Antakya kenti özelinde yapılan çalışmada vurgulandığı gibi, Antakya'nın Antik Dönem ızgara plan şemasının korunmuş izlerini kırsal doku içerisinde de izleyebilmek mümkündür, Leblanc – Poccardi 1999.

33 Coulton 1976, 177.

34 Segal 1997, 8.

35 Ball 2001, 264.

36 Aphrodisias'da tetrapylon (Erim 1986), Philadelphia'da anıtsal bir kapı ve caddenin varlığına ait kanıtlar (Meriç 1986, 262), Perge'de kentin iki ana caddesinin keşiştiği noktadaki tak (Abbasoğlu 1990, 214), Hierapolis'te başlangıç ve bitişlerdeki kapılar (Ferrero 1993, 316), Anazarbos'da anıtsal kapı (Kadioğlu 2013; Gough 1952, 110) sütunlu caddelerdeki anıtsal yapılara örnektir.

37 Ball 2001, 294.

38 Özcan 2008, 78; Özsait 1985, 89.

39 Mitchell – Waelkens 1998, 99 vd. Kutsal Alan ve kent planlaması kapsamında Priene'deki Hellenistik Dönem kent planlamasının Athena Tapınağı'na göre şekillendirildiğinin önerilmesi de bir başka örnektir, Rumscheid 1998, 29.

Diocaesarea'da kazıların yeni başlamasına karşın yukarıda ele alındığı üzere Roma kent planlamasına yönelik önemli veriler elde edilmiştir. Bununla birlikte, daha eski sokakların veya yapıların varlığı, topografyanın gereklilikleri veya tasarım seçimi gibi unsurların kentteki planlamayı etkilediği düşünülmelidir. Genel olarak Roma Küçük Asya'sındaki kentlerin Hellenistik Dönem'den gelen kurguları planlamayı etkilemiştir ve yapıların konumlarıyla bağlantılı bir ızgara planın şekillenmesine yol açmıştır. Roma binalarının çoğu ızgaranın biraz dışındadır ve bu düzensiz ızgara, daha eski sokakların veya yapıların varlığı, yasal kısıtlamalar veya topografyanın gereklilikleri veya tamamen tasarım seçimi ile açıklanabilir. Diocaesarea'da *decumanus maximus* üzerine bir Nymphaion ve bugün büyük bölümü korunmuş olan bir Roma İmparatorluk Dönemi Propylonu'nun yanısıra topografik şartlardan faydalanılarak bir Tiyatro'nun da yerleştirildiği görülür. *Decumanus maximus* ve Tiyatro arasındaki organik bağlantı, Tiyatro'da bulunan yapı yazıtı nedeniyle kentteki planlamanın da MS 2. yüzyıl ortasına tarihlenmesine imkan sağlar. Bununla birlikte eğimli topografya ve Tiyatro'nun kendine özgü yapılanmasında bu alanda ızgara planın şartlara uydurulduğuna işaret eder. Bu alanda yamaca doğru alçalan topografya geniş ve güzel bir manzaranın yanısıra vadideki yamaçların da kullanıldığına dair kanıt sunar. Bu alanda Gymnasion olarak tanımlanan yapıya ait kalıntıların olması, kent planlamasının bu alanları da kapsadığını düşündürür.

Roma Küçük Asya'sındaki şehirlerin kentleşmesindeki başarının altında bu kısmi ve şartlara göre şekillenen ızgara plan uygulanmasının yattığı önerilir⁴⁰. Örneğin Perge'de Güney Hamamı gibi büyük Roma yapıları ızgaranın dışındadır sokaklar ve bloklar boyut, şekil ve hizalama bakımından farklılık gösterir⁴¹. Bir diğer örnek olan Side'de farklı hizalamalara ve genişliklere sahip birkaç sütunlu caddeden oluşan bir düzenleme söz konusudur ama bu kurgunun içinde yer alan anıtsal yapılar, meydanlar ve cepheler kent dokusunun ortaya çıkmasını sağlar. Topografyanın planlamadaki etkisini net bir şekilde gösteren dağlık bölgelerde yer alan kentlerdeki uygulamalar da bilinir. Cremona, kentin bir Roma kolonisi haline getirildiği Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait ızgara plan topografik şartlarla anıtsal yapıların bir araya getirildiği bir örnektir. Kentte Hellenistik planlamanın üzerinde yer alan mevcut planda karmaşık bir görsel geometri birbiriyle ilişkilidir. Benzer şekilde, Arycanda'da da dik yamaca çeşitli yapılar dağılmıştır ve bu basamaklı teraslar merdivenlerle ya da rampalarla birbirine bağlanmıştır. Sagalassos'da ise düz anayollarla tanımlanan hizalamalar, bağlantılar, odak noktalarından oluşan bir ilişki düzeni vardır. Selge'de kentin zor topografik yapısına rağmen Roma planlamasının en önemli özelliği, Güney Tepe'deki Yukarı Agora'yı Kuzey Tepe'ye bağlayan Sütunlu Cadde'dir. Cadde'nin 230 metrelik revak ve dükkânlar dizilimi, topografyaya uyum sağlayacak şekilde kurgulanmıştır⁴².

Olası ızgara plan şeması ve sur duvarı izlerine göre kent şeması izlendiğinde, Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen Tiyatro'dan itibaren güneye doğru uzanan sokak eksenini ve sur duvarı izi, yerleşimin hali hazırda güneyden girişini sağlayan eski köy yolu hattı ile çakışmaktadır. Arazide yapılan gözlemlerde, sur duvarı ile söz konusu yolun kesiştiği alanda yoğun duvar izlerine rastlanılmıştır. Bu durumda, söz konusu alanda kentin güney kapısının bulunması olasıdır.

40 Yegül – Favro 2019, 614.

41 Abbasoğlu 2001.

42 Yegül – Favro 2019, 616 vd.

Sonuç olarak, Diocaesarea'nın Antik Dönem kent şemasına ilişkin değerlendirme, morfolojik izlerin yanısıra kısa geçmişi olan ve halen devam eden arkeolojik kazı ve araştırmalarla da ortaya konmuştur. Bu noktada belirtilmesi gereken en temel husus, olası plan şemasının kartografik ve morfolojik izlere dayalı geliştirilen bir öneri olduğudur. Alanda yürütülen arkeolojik kazıların ilerleyen aşamalarında söz konusu izlerin kontrolüne yönelik araştırmalar yapılması, tespit edilecek arkeolojik veriler doğrultusunda olası plan şemasının öncelikle kontrol edilmesi, daha sonrasında ise geliştirilmesi ve güncellenmesi mümkün olabilecektir.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Abbasoğlu 1990 Abbasoğlu, H., "Perge Kazısı 1988 Yılı Ön Raporu", KST XI-2, 211-222.
- Abbasoğlu 2001 Abbasoğlu, H., "The Founding of Perge and its Development in the Hellenistic and Roman Periods", *Urbanism in Western Asia Minor* (ed. D. Parrish), JRA Supplement 45, 172-188.
- Anderson 1997 Anderson, J. C., *Architecture and Society*, London.
- Aydınöglü 2022a Aydınöglü, Ü., "Diocaesarea/Uzuncaburç 2019-2022: Antik Kent Yayılım Alanı Araştırmaları ve Kazı Çalışmaları", 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları, Cilt 4, Ankara, 355-366.
- Aydınöglü 2022b Aydınöglü, Ü., "I. Kaynaklar, Tarihsel Süreç ve Topografya Açısından Diocaesarea ve Doğu Nekropolis", *Diocaesarea Doğu Nekropolis Mezarlar ve Buluntular* (ed. Ü. Aydınöglü), Ankara, 3-16.
- Ball 2001 Ball, W., *Rome in the East the Transformation of an Empire*, New York.
- Belge 2015 Belge, B., *Türkiye'de Kentsel Arkeolojik Değerlerin Kent Yaşamına Katılım Sorunsalı; Antakya Tarihi Kent Merkezi Örneği*, Mimarlık Planlama Tasarım Yazıları (ed. Y. S. Levent – M. Uçar), Mersin, 91-112.
- Belge – Aydınöglü 2017 Belge, B. – Aydınöglü, Ü., "Bir Planlama Altlığı Olarak; Roma Dönemi Tarsus Kenti Mekansal Yapısına İlişkin Değerlendirme", *MEGARON* 12-3, 460-474.
- Boysal 1952 Boysal, Y., "Korinth Düzeni'nin En Eski Yapısı Olan Silifke Civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında", *IV. TT Kongresi I*, 234-240.
- Boysal 1957 Boysal, Y., "Die korinthischen Kapitelle der hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anatolia II*, 123-132.
- Börker 1971 Börker, C., "Die Datierung Des Zeus-Tempels von Olba-Diokaisareia in Kilikien", *JDAI* 86, 38-54.
- Brown 1944 Brown, F.E., *Excavations at Dura-Europos, Ninth Season I*, Yale, 23-26.
- Browning 1979 Browning, I., *Palmyra*, London.
- Carter 1983 Carter, H., *An Introduction to Urban Historical Geography*, London.
- Coulton 1976 Coulton, J.J., *The Architectural Development of the Greek Stoa*, Oxford.
- Downey 1961 Downey, G., *A History of Antioch in Syria from Seleucus to the Arab Conquest*, Princeton.

- Durugönül 1998 Durugönül, S. "Seleukosların Olba Territoriumu'ndaki 'Akkulturation' Süreci Üzerine Düşünceler", OLBA I, 69-76.
- Erim 1986 Erim, K., "Aphrodisias 1985", KST VIII-1, 349-379.
- Ferrero 1993 Ferrero, D. B., "1991 Yılı Hierapolis Arkeoloji Kurulunun Çalışma Raporu", KST XIV-2,315-324.
- Gotter 2001 Gotter, U., "Tempel und Grossmacht: Olba/Diocaesareia und das Imperium Romanum", La Cilicice: Espaces et Pouvoirs Locaux, Actes de la Table ronde Internationale d'Istanbul (ed. E. Jean – A. M. Dinçol – S. Durugönül), 2-5 Novembre 1999, İstanbul, 299-325.
- Gough 1952 Gough, M., "Anazarbus", AnatSt 2 (1952), 85-150.
- Heberdey – Wilhelm 1896 Heberdey, R. – Wilhelm, A., Reisen in Kilikien, DenkschrWien 44, Wien.
- Held 2002 Held, W., "Die Residenzstadte Der Seleukiden", JDAI 117, 217-249.
- Hild – Hellenkemper 1990 Hild, F. – Hellenkemper, H., Kilikien und Isaurien V, TIB 5, Wien.
- Kadioğlu 2013 Kadioğlu, M., "Anazarbos Zafer Takı: Restitüsyon ve Tarihleme Önerisi", Orhan Bingöl'e 68. Yaş Armağanı (ed. G. Kökdemir), Ankara, 237-260.
- Kaplan 2012 Kaplan, D., "Diokaisareia'daki Podyumlu Tapınak için Tarihleme ve Kült Önerisi", OLBA XX, 183-200.
- Keil – Wilhelm 1931 Keil, J. – Wilhelm, A., Denkmäler aus dem Rauhen Kiliken, MAMA 3, Manchester.
- Kirsten 1973 Kirsten, E., "Diokaisareia und Sebaste, zwei Städtegründungen der frühen Kaiserzeit im Kilikischen Arbeitsgebiet der Akademie", AnzWien 110, 347-364.
- Leblanc – Poccardi 1999 Leblanc, J. – Poccardi, G., "E"tude de la permanence des tracés urbains etruxaux antiques à Antioche-sur-l'Oronte", Syria 76, 91-126.
- MacDonald 1986 MacDonald, W. L., The Architecture of the Roman Empire II An Urban Appraisal, New Haven-London.
- MacKay 1990 MacKay, T.S., "The Major Sanctuaries of Pamphylia and Cilicia", ANRW II-18, 2045-2129.
- Meriç 1986 Meriç, R., "1985 Yılı Alaşehir Kazı Çalışmaları", KST VIII-2, 259-271.
- Mitchell – Waelkens 1998 Mitchell, S. – Waelkens, M., Pisidan Antioch, The Site and It's Monuments, 1998.
- Owens 2000 Owens, E. J., Yunan ve Roma Dünyasında Kent, İstanbul.
- Özcan 2008 Özcan, A., Pisidia Bölgesinde Roma İmparatorluğu'nun Yapı Propagandası ve Politikası, Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Özsait 1985 Özsait, M., Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi, 1985.
- Peters 1983 Peters, F., "City planning in Greco-Roman Syria. Some new considerations", DamMitt 1, 269-277.
- Rumscheid 1994 Rumscheid, F., Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus, Mainz.
- Rumscheid 1998 Rumscheid, F., Priene A Guide to the Pompeii of Asia Minor, İstanbul.
- Segal 1997 Segal, A., From Function to Monument: Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria and Provincia Arabia, Oxford.

- Spanu 2011 Spanu, M., *The Theater of Diokaisareia*, Berlin.
- Wannagat 2003 Wannagat, D., “Bericht Über die Erste Foshungskampagne in Diokaisareia/Uzuncaburç”, AST 20-1, 197-206.
- Wannagat 2005 Wannagat, D., “Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001-2004. Das Zeus-Olbios-Heiligtum und die Stadt Diokaisareia”, AA 2005-1, 117-165.
- Wannagat v.d. 2005 Wannagat, D. – Dorl, C. – Kramer, N. – Spanu, M. – Westphalen S., “Bericht Über die Forschungen in Diokaisareia/Uzancaburç”, AST 22-1, 355-368
- Wannagat 2007 Wannagat, D., “Der Tempel Des Zeus-Olbios Uzuncaburç 2005”, AST 24-1, 245-252.
- Williams 1974 Williams, C., “The Corinthian Temple of Zeus Olbios at Uzuncaburç: A Reconsideration of the Date”, *AJA* 78, 405-414.
- Yegül – Favro 2019 Yegül, F. – Favro, D., *Roman Architecture and Urbanism From the origins to Late Antiquity*, Cambridge.

Fig.1 Zeus Olbios Kutsal Alanı, Temenos duvarları, Zeus Tapınağı ve *decumanus maximus*

Fig. 2 Diocaesarea yerleşik alanı yakın çevresinde Hellenistik Döneme tarihlenen bulgular

Fig.3 Decumanus maximus ve Tiyatro

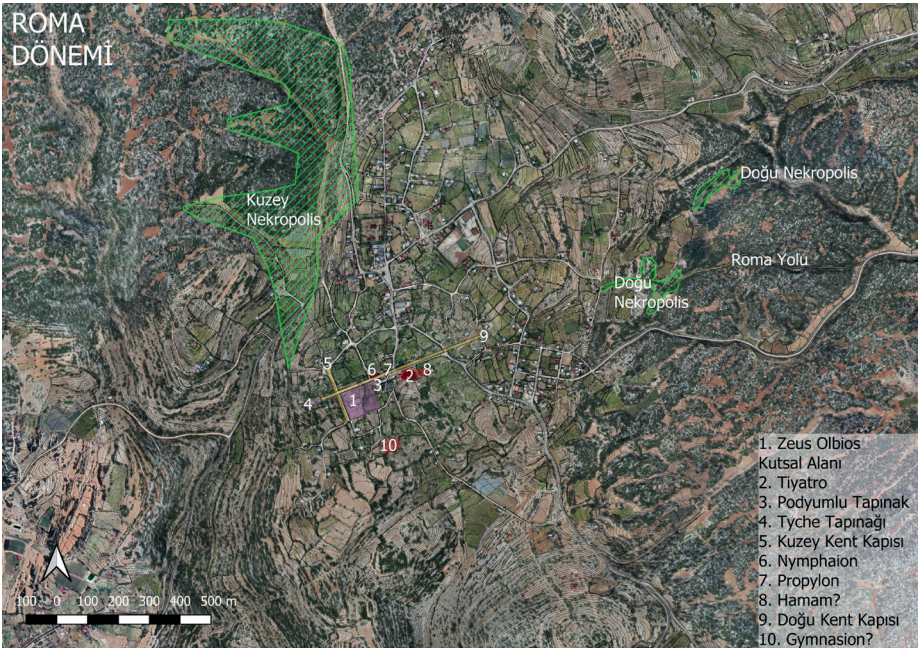

Fig. 4 Diocæsarea yerleşik alanı yakın çevresinde Roma Dönemi'ne tarihlenen bulgular

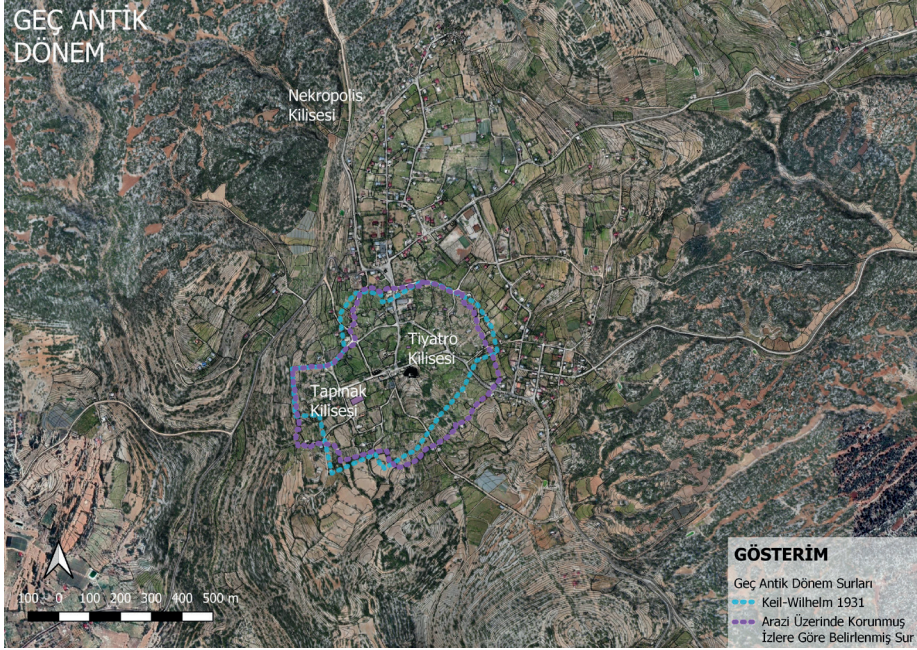

Fig. 5 Diocaesarea yerleşik alanı yakın çevresinde Geç Antik Dönem'e tarihlenen bulgular

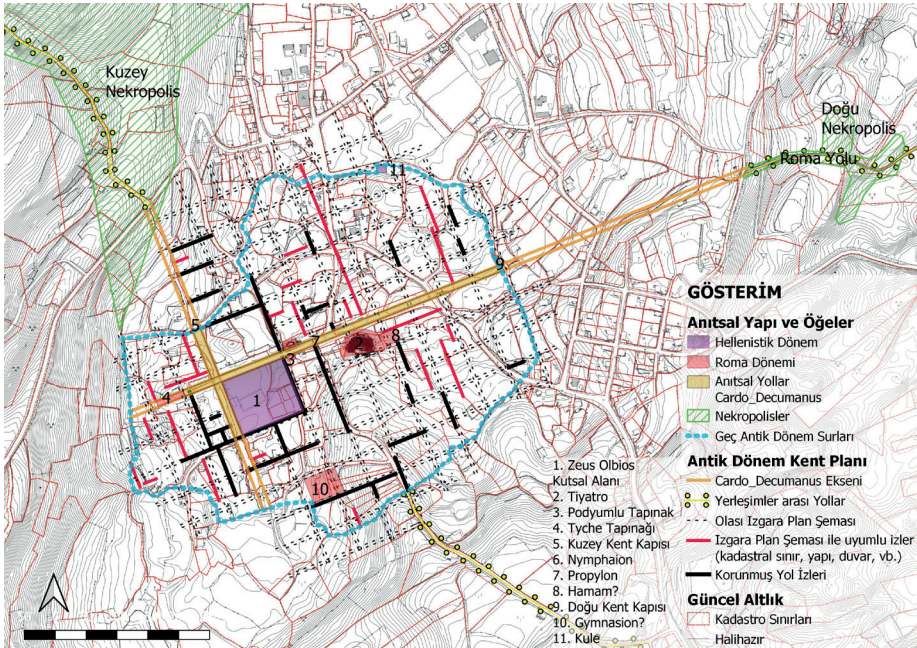

Fig. 6 Diocaesarea, Cardo-Decumanus anıtsal yol eksenlerine paralel korunmuş morfolojik izler ve olası izgara plan şeması

